

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

Факультет журналістики

Кафедра журналістики та нових медіа

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОРИННИХ НАРОДІВ В УКРАЇНСЬКИХ
МЕДІА НА ПРИКЛАДІ «СУСПІЛЬНЕ КРИМ»**

Здобувача другого (магістерського) рівня вищої
освіти

групи МКм-1-24-1.4з.

галузі знань 06 Журналістика спеціальності 061

Журналістика освітньої програми 061.00.04

Медіакомунікації

Емінової Оксани Іванівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне
джерело

Науковий керівник:

Фруктова Я. С.

доцент, кандидат педагогічних наук

Розширена шкала _____

(підпис студента) (ініціали,
прізвище)

Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS

Допускаю до захисту перед ЕК

Голова комісії _____ (підпис)
(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____ (підпис)
(ініціали, прізвище) _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

завідувач кафедри журналістики та
нових медіа

_____ (підпис) (ініціали,
прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Репрезентація корінних народів у медіа: огляд контексту....	6
1.1. Як медіа формують образи етнічних спільнот.....	6
1.2. Українські медіа та тема Криму.....	9
1.3. Корінні народи України в російських та окупаційних медіа.....	12
РОЗДІЛ II. Висвітлення корінних народів у «Суспільне Крим».....	15
2.1. Кримський суспільний мовник: завдання та цільова аудиторія.....	15
2.2. Тематика матеріалів про караїмів, кримчаків та кримських татар..	19
2.3. Виклики та перспективи.....	27
РОЗДІЛ III. Виклики, перспективи та реалізація документального проєкта.....	30
3.1. Порівняння з іншими спеціалізованими медіа.....	30
3.2. Рекомендації для покращення та ризики.....	33
3.3. Документальний проєкт «Пам’ять/Hatıra» як практична реалізація результатів дослідження.....	36
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	48
АНОТАЦІЯ.....	51

ВСТУП

У сучасному українському медіапросторі, що характеризується стрімкою динамікою та умовами інформаційної війни, роль медіа у формуванні суспільної свідомості та образів етнічних спільнот набуває особливого значення. Після окупації Кримського півострова у 2014 році питання висвітлення життя та прав корінних народів України: кримських татар, караїмів і кримчаків – стало критично важливим. Українські медіа постали перед подвійним викликом: з одного боку – протидіяти російській пропаганді, яка маніпулює образами цих народів, а з іншого – забезпечувати об'єктивне й комплексне інформування про їхню історію, культуру та сучасну боротьбу. У цьому контексті дослідження репрезентації корінних народів у медіа є не лише науковим завданням, а й важливим суспільно-політичним внеском.

Мета дослідження – проаналізувати особливості та ефективність висвітлення теми корінних народів України у медіа на прикладі редакції суспільного мовника «Суспільне Крим».

Завдання дослідження:

1. Описати, яким чином медіа формують образи етнічних спільнот.
2. Визначити особливості висвітлення теми Криму в українських та окупаційних медіа.
3. Проаналізувати тематику, наративи та кількісні показники матеріалів, присвячених корінним народам України на платформах «Суспільному Крим».
4. Виявити основні прогалини та сильні сторони у висвітленні теми.
5. Розробити рекомендації для покращення медіарепрезентації корінних народів.

6. Розробити та реалізувати документальний медіапроект «Пам'ять / Natira» як практичну форму репрезентації історичної пам'яті та ідентичності кримських татар.

Об'єкт дослідження – висвітлення теми корінних народів у медіа.

Предмет дослідження – матеріали та контент кримського суспільного мовника «Суспільне Крим» про кримських татар, караїмів та кримчаків.

Методи дослідження. Для досягнення мети й завдань застосовано такі методи:

- **Теоретичний аналіз** наукових джерел і медіадосліджень, зокрема звітів Інституту масової інформації (ІМІ), для формування загального контексту.
- **Контент-аналіз** матеріалів «Суспільного Крим».
- **Порівняльний аналіз** для зіставлення особливостей висвітлення теми у вітчизняних та окупаційних медіа.

Практичне значення роботи полягає в тому, що сформульовані висновки та рекомендації можуть бути використані редакцією «Суспільне Крим» та іншими українськими медіа під час розроблення контент-стратегій щодо висвітлення корінних народів України. Запропоновані підходи до тематичного та наративного балансування дозволяють зменшити ризики символічного знищення малочисельних спільнот і посилити їхню присутність в інформаційному просторі. Розроблені рекомендації щодо жанрової диверсифікації, розвитку довгих форматів і створення спеціалізованих проєктів можуть бути використані як основа для нових медіапродуктів просвітницького та правозахисного спрямування. Описана методика контент-аналізу та порівняльного аналізу

медіа може бути застосована в подальших дослідженнях медіарепрезентації корінних народів та меншин, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти під час викладання курсів з журналістики, медіадосліджень та медіаправа.

РОЗДІЛ I. Репрезентація корінних народів у медіа: огляд контексту

1.1. Як медіа формують образи етнічних спільнот

Медіа відіграють ключову роль у конструюванні соціальних та етнічних реальностей. Через процеси фреймінгу (рамкування), гейткіпінгу (фільтрація або контроль доступу) та адженда-сеттінгу (пріоритезація або встановлення порядку денного) вони не лише відображають дійсність, а й активно формують її сприйняття. Образи етнічних спільнот, які транслуються в медіа, часто є спрощеними, стереотипними або упередженими. Це має безпосередній вплив на громадську думку, міжкультурні відносини та політичні рішення.

У контексті ігнорування або викривлення меншин, важливою є концепція символічного знищення (*Symbolic Annihilation*), оскільки є результатом рідкісного та вузько обмеженого зображення групи в контекстах, що повторюються. Цей термін, пояснює, як кіно, телебачення, новини, візуальне мистецтво – стирають існування або деформують образи соціально маргіналізованих груп, таких як жінки, етнічні та расові меншини, представники ЛГБТК+ спільноти та люди з інвалідністю [23].

Стосовно корінних народів України, символічне знищення може проявлятися у їхньому замовчуванні в загальноукраїнських медіа або, частіше, в примітивізації їхньої культури та боротьби, що призводить до стирання їхньої ідентичності в суспільній свідомості. Більш вираженою ця проблема була до 2014-го, тобто до окупації Криму та перенесення центру політичного життя проукраїнських кримчан до материкової частини України, зокрема до Києва. Тобто до моменту, коли кримські татари, після того як стали основою спротиву окупації, отримали можливість говорити про себе.

Зокрема, основні лексичні форми, які застосовували в медійних текстах часів Януковича щодо кримських татар – пасивні звороти. Їх зображували як групу, яка постійно просить про певні поступки стосовно себе, яка є жертвою (оскільки їх було репресовано, депортовано). Тобто цю групу представляли в медіа радше як об'єкт чийогось впливу, ніж повноправний громадсько-політичний суб'єкт. У медіа їх здебільшого позиціонували як об'єкти впливу сильніших акторів, аніж як етнічну групу [28].

У цьому контексті важливою є правова база. Закон України «Про медіа» (ухвалений у 2022 р., вступив в дію 31 березня 2023) чітко закріплює принципи об'єктивності, достовірності та збалансованості інформації. У ст. 36 цього закону прямо забороняється поширення матеріалів, які розпалюють ворожнечу чи ненависть за ознаками етнічної належності, мови або релігії. Також закон зобов'язує медіа дотримуватися принципу плюралізму думок, що є особливо важливим у контексті висвітлення життя етнічних спільнот, зокрема корінних народів [4].

Водночас «Дослідження дискримінації, мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті в Україні», проведене у 2024 році свідчить про те, що нині представники найбільшого корінного народу України – кримські татари не вважають себе дискримінованою групою, відчують дискримінацію лише в окремих випадках. Ті, хто говорить про дискримінацію, в основному мають на увазі своє життя до внутрішнього переміщення, наприклад, коли вони ходили до школи в Криму [12].

Про дискримінацію в Криму до окупації говорить і головна редакторка «Української правди» Севгіль Мусаєва у «Голосному подкасті». Зокрема, вона розповіла про булінг у школі, коли дитиною повернулася з родиною до зросійщеного Криму, про побиття, відчуття ізоляції, сором та

страх бути собою – і те, як навіть учителі повторювали міфи про кримських татар просто на уроках [11].

Медійне висвітлення етнічних спільнот, зокрема корінних народів України, демонструє здатність медіа як відтворювати, так і формувати суспільні уявлення та структури влади. До 2014 року кримські татари нерідко ставали об'єктами символічного знищення – замовчування, примітивізації та зведення їхньої суб'єктності до ролі пасивних «прохачів». Такі практики були наслідком структурних дисбалансів медіасфери, впливу політичних акторів та відсутності нормативних запобіжників проти мови ворожнечі. Після 2014 року, коли кримські татари стали одним із ключових акторів спротиву окупації, їхня видимість у загальноукраїнських медіа зросла, а дискурс поступово змістився до суб'єктного.

1.2. Українські медіа та тема Криму

Після окупації 2014 року висвітлення теми Криму в українських медіа стало багатшаровим завданням. З одного боку, воно пов'язане з підтримкою єдиного державного наративу «Крим – це Україна», з іншого – із необхідністю інформувати суспільство про реальні проблеми кримчан, зокрема корінних народів.

Моніторинг Інституту масової інформації [31], проведений 16–23 травня 2024 року, засвідчив суттєву нерівномірність у висвітленні тематики Криму в українських загальнонаціональних онлайн-медіа. Найбільшою групою матеріалів стали новини про удари по російських військових об'єктах на півострові – близько 46% усіх публікацій. Ця категорія охоплювала повідомлення про знищення техніки, ураження стратегічних цілей та інші військові події.

Другим тематичним блоком (приблизно 24%) були матеріали, присвячені 80-й річниці депортації кримськотатарського народу. Медіа висвітлювали офіційні вшанування пам'яті, заяви посадовців та громадські ініціативи. Ще близько 9% публікацій стосувалися переслідувань цивільних у Криму та порушень прав людини з боку окупаційної влади. Водночас дослідження зафіксувало помітний дефіцит матеріалів, що висвітлюють соціальні, суспільно-політичні та повсякденні аспекти життя на окупованому півострові. На думку авторів моніторингу, це створює інформаційний вакуум і спотворює картину реальності, оскільки переважання військових новин зменшує видимість гуманітарного, культурного та суспільного вимірів кримської тематики [31].

У більшості досліджень корінних народів акцент зроблено саме на кримських татарах, як на найбільш численному. Адже за останнім офіційним переписом населення України, проведеному ще у 2001 році в

України на той час проживало 250 тисяч кримських татар, караїмів – 671 особа, кримчаків – 406 осіб [1].

У кількісному дослідженні соціологічної групи «Рейтинг», проведеному на замовлення КМАП у рамках проєкту «Кримськотатарська ідентичність в контексті українського націотворення», більшість опитаних респондентів засвідчили недостатність інформації про історію та культуру кримських татар у медіа. Згідно з результатами, 41% відповіли «скоріше ні», а ще 12% – «зовсім ні», що разом формує понад половину вибірки. Лише 11% учасників вважають, що інформації «однозначно» достатньо, а 32% – «скоріше достатньо». Регіональні, вікові та освітні зрізи демонструють подібну тенденцію: у всіх групах домінує відчуття браку контенту про кримських татар, навіть серед респондентів, які мають особистий досвід взаємодії з кримськими татарами. Це свідчить про системну проблему медійного представлення кримськотатарської тематики та потребу в її посиленні в українському інформаційному просторі [17].

Важливу рамку для українських медіа створив Закон України «Про корінні народи України» (2021 р.) [3]. У ньому визначено, що корінними народами є «автохтонні етнічні спільноти, які сформувалися на території Криму, є носіями самобутньої мови й культури, мають власні традиційні органи та усвідомлюють себе корінним народом України». Закон визнає кримських татар, караїмів і кримчаків як корінні народи України, що підкреслює їхній особливий статус.

На відміну від них, статус національних меншин регулюється окремим Законом України «Про національні меншини (спільноти) України» (2022 р.), де йдеться про громади, які мають етнічне коріння за межами України. Важливо підкреслити, що Закон чітко розмежовує корінні народи та національні меншини, встановлюючи критерії, за якими

спільнота може бути віднесена до тієї чи іншої групи. Зокрема, у ст. 1 Закону визначено, що національні меншини – це спільноти, котрі мають етнічне походження поза межами України та зберігають власну культурну, мовну чи релігійну самобутність. Водночас росіяни в сучасному правовому полі України не належать ані до національних меншин, ані до корінних народів. Це пов'язано з тим, що росіяни, як спільнота, мають власне державне утворення за межами України, а сама держава-агресор не може претендувати на захист у межах закону, призначеного для меншин, що потребують збереження своєї ідентичності в умовах домінування іншої більшості [5]. Таким чином, законодавче розмежування не лише окреслює відмінності між групами, а й фіксує особливий статус корінних народів України як спільнот, що не мають власної державності та потребують додаткових механізмів захисту.

1.3. Корінні народи України в російських та окупаційних медіа

Російські та підконтрольні окупаційній владі медіа використовують тему корінних народів як інструмент пропаганди. Їхня риторика будується на кількох ключових наративах: демонстрація «гармонії народів у складі Росії», ілюзії «економічного добробуту» та «захисту прав кримських татар».

У дослідженні «Уявний добробут у Криму та «лагідна» русифікація» (2020) показано, як російські медіа нав'язують картину успішної інтеграції кримських татар до «російського Криму», замовчуючи репресії, заборону Меджлісу, переслідування активістів і культурне витіснення. Автори підкреслюють, що політика РФ суперечить міжнародним нормам, зокрема Декларації ООН про права корінних народів (2007), яка гарантує право на самовизначення, збереження культури та мови [31].

Інтерв'ю журналістки Суспільне Крим з експертом Сулейманом Мамутовим, членом Постійного форуму ООН з питань корінних народів, дає змогу викрити ще одну важливу тактику РФ – інструменталізацію корінних народів у міжнародній дипломатії. За словами Мамутова, Росія протягом 20 років тримала під своїм контролем місце в цьому форумі, призначаючи свого представника, а не представника корінних народів. Це дозволяло Москві маніпулювати темою на міжнародному рівні, створюючи ілюзію «турботи» про етнічні громади. Мамутов зазначає, що Росія намагається використовувати тему корінних народів, а також екологічні питання, як важіль для послаблення санкцій, демонструючи фальшиву «співпрацю» з ними. Ця цинічна стратегія свідчить про використання корінних народів як «декорації» для легітимізації окупації та обходу міжнародного тиску [32].

Від моменту початку окупації Криму переслідування набули нового масштабу. За інформацією Кримськотатарського ресурсного центру, за весь період анексії зафіксовано 425 випадків політичного ув'язнення, з яких 249 – тобто переважна більшість – припадають на представників кримськотатарського народу [18].

За інформацією Представництва президента України в АРК в кримських школах українською мовою навчаються лише 249 дітей — це всього 0,2% від загальної кількості учнів півострова. До окупації цей показник був у 55 разів вищим і становив 13 589 учнів. Це попри те, що українська в Криму є офіційною мовою, поруч із кримськотатарською [29].

За інформацією Кримськотатарського ресурсного центру, попри формальне «визнання» кримськотатарської мови державною, окупаційна влада системно звужує простір для її використання. Офіційні сайти не мають кримськотатарських версій, діловодство ведеться виключно російською, а в «судах» фіксують заборони говорити рідною мовою. Щонайменше 16 разів кримським політв'язням, серед них Ремзі Бекіров, Різа Ізетов, Шабан Умеров, Сервет Газієв та інші – відмовляли у праві виступати кримськотатарською, а декого навіть видаляли із зали засідань. Такі дії прямо порушують статті 2, 8, 15 і 17 Декларації про права корінних народів [2].

До окупації в Криму працювали 15 шкіл і 384 класи з кримськотатарською мовою навчання. Хоч за час окупації у Сімферополі й відкрили нову 16-ту школу, згодом окупаційна влада змінила їхній статус: нині лише 7 шкіл зберегли кримськотатарську мову навчання, ще 3 працюють у змішаному форматі, а 6 переведено в категорію «загальноосвітніх». Із довоєнних 384 класів залишилося лише 119. Втім і в цих школах батьки повідомляють про системні утиски мови [18].

На відміну від пропагандистських наративів, що створюють видимість «гармонії», у матеріалах «Суспільного Крим» розкриваються реальні проблеми, з якими стикаються корінні народи: відсутність доступу до освіти рідною мовою, примусова зміна громадянства та загрози культурній ідентичності. Це підкреслює глибоку різницю в підходах до висвітлення теми між українськими та російськими медіа.

РОЗДІЛ II. Висвітлення корінних народів у «Суспільне Крим»

2.1. Кримський суспільний мовник: завдання та цільова аудиторія

Суспільний мовник «Суспільне Крим», який є частиною Національної суспільної телерадіокомпанії України (НСТУ), займає унікальне місце в українському медіапросторі. Його діяльність регулюється Законом України «Про суспільні медіа України» (2014 р., зі змінами) [6]. У статті 4 цього закону визначено, що головним завданням суспільного мовника є забезпечення громадян «достовірною, об'єктивною та збалансованою інформацією, що відповідає суспільним інтересам». Окрім того, закон наголошує, що Суспільне має працювати незалежно від органів державної влади, політичних партій та комерційних інтересів. Це гарантує особливий статус «Суспільного Крим» як джерела інформації, що не підпадає під тиск пропаганди чи ринку.

Важливо, що Закон також закріплює освітню, культурну та інтеграційну функції мовника. У ст. 5 визначено, що Суспільне телебачення і радіомовлення покликане «сприяти зміцненню суспільної злагоди, збереженню національної культурної спадщини та розвитку мов національних меншин» [6]. Це безпосередньо відбивається в роботі кримської реакції, адже в фокусі її роботи теми історії, культури та прав корінних народів України.

На відміну від комерційних медіа, для яких першочерговою метою є отримання прибутку, «Суспільне Крим» реалізує просвітницьку, інформаційну та культурну місію. Його діяльність особливо важлива в умовах триваючої окупації півострова, коли інформаційний простір Криму контролюється російською владою та заповнений пропагандистськими наративами.

Цільова аудиторія «Суспільне Крим» охоплює кілька ключових груп:

- Жителі окупованого Криму. В умовах інформаційного вакууму вони отримують доступ до української перспективи, правдивих новин про ситуацію на півострові, а також до програм, що підкреслюють історичну та культурну єдність Криму з Україною.
- Внутрішньо переміщені особи (ВПО) з Криму. За даними Представництва Президента України в АР Крим та Севастополі, після 2014 року таких людей понад сотня тисяч [29]. Для них «Суспільне Крим» – це не лише інформаційне джерело, а й психологічний та культурний місток із рідним домом, що допомагає зберегти ідентичність.
- Українське суспільство загалом. Для мешканців інших регіонів України продукція медіа важлива як джерело знань про реалії окупації, порушення прав людини, рухи опору, боротьбу кримських татар та інших корінних народів за свої права, а також про культурну спадщину Криму. Це формує розуміння спільної відповідальності та зміцнює національну солідарність.

Окремий аспект діяльності мовника пов'язаний із Законом України «Про корінні народи України» (2021 р.). У статтях 6–7 цього закону зазначається, що держава зобов'язана сприяти «відродженню культурної спадщини, розвитку освіти рідною мовою та захисту інформаційного простору корінних народів» [3]. У цьому сенсі «Суспільне Крим» не лише висвітлює події, а й стає інструментом культурного відродження кримських татар, караїмів та кримчаків, створюючи майданчик для збереження мов, традицій та пам'яті.

Зокрема, у матеріалі «Кримчацька, караїмська та кримськотатарська на межі зникнення: як врятувати мови корінних народів України» журналісти Суспільне Крим за участі лінгвістів, істориків та представників усіх трьох корінних народів аналізують, чому мови перестають

передаватися між поколіннями, яку роль держава може відіграти в їхньому збереженні та які кроки вже роблять самі громади – від дитячих уроків до перекладів Шевченка [20].

У Моніторингу Інституту масової інформації, проведеному 16–23 травня 2024 року Суспільне Крим визначено одним із ключових джерел інформації про гуманітарні та правозахисні аспекти ситуації в Криму. Значна частина матеріалів щодо переслідувань кримських татар, політв'язнів та інших випадків порушення прав людини, зафіксованих у дослідженні, походила саме з цього майданчика [33].

Також Суспільне Крим послідовно висвітлювало події, пов'язані з 80-річчям депортації кримськотатарського народу, включно з релігійними заходами, меморіальними акціями та офіційними заявами [33]. На відміну від більшості загальнонаціональних медіа, редакція приділяла увагу не лише військовим аспектам, а й ширшому суспільно-політичному контексту.

Тобто Суспільне Крим виконує компенсаторну функцію в українському інформаційному просторі, частково заповнюючи прогалини, пов'язані з недостатнім висвітленням життя людей в окупації та негуманітарних аспектів кримської реальності. Воно виступає ключовим чинником у протидії російській політиці русифікації та є засобом збереження історичної пам'яті й культурної спадщини корінних народів України.

Важливою складовою роботи Суспільне Крим є можливість поширювати контент на багатьох платформах і таким чином охоплювати різні аудиторії. Редакція присутня як на телебаченні, так і в цифрових медіа: телеканал залишається ключовим майданчиком для новин та спецпроектів, сайт щомісяця збирає 30-40 тисяч унікальних користувачів. У соцмережах YouTube-канал налічує 49 тисяч підписників, Facebook — 33 тисячі, Instagram — 15 тисяч. Молодшу аудиторію залучають через

TikTok (понад 4 тис. підписників) і Threads (2,2 тис.), а для оперативних оновлень працюють Telegram-канал та WhatsApp-канал.

Контентна стратегія охоплює різні формати: повноформатні відео (інтерв'ю, сюжети, документальні та спеціальні проєкти про Крим), вертикальні ролики для соціальних мереж, текстові матеріали, а також інші аудіовізуальні рішення – від карток та інфографік до тематичних підбірок і аналітичних пояснень.

2.2. Тематика матеріалів про караїмів, кримчаків та кримських татар

Аналіз контенту Суспільне Крим щодо корінних народів демонструє, що мовник формує багатопланову картину, яка виходить за рамки сухої політичної хроніки. Тематично матеріали можна розділити на кілька ключових блоків, що свідчить про системний підхід до висвітлення теми.

1. Культурно-історична тематика:

Цей напрямок є одним із найпомітніших у контенті мовника. Він виконує просвітницьку функцію, даючи знання про історію, мову та традиції кримських татар, караїмів і кримчаків. У сучасних умовах, коли значна частина культурної спадщини на окупованому півострові перебуває під загрозою знищення чи русифікації, така діяльність стає не лише журналістською, а й культурно-захисною.

Приклади:

- Матеріал «10 фактів про корінні народи України» розвінчує поширені міфи, пояснює відмінності між корінними народами й національними меншинами та знайомить глядачів з базовими фактами про кримських татар, караїмів та кримчаків [7].
- Репортаж «Об'єднані Кримом: історії кримчака, караїма та кримських татар» показує унікальність традицій кожного народу: страви (наприклад, караїмське кубете), релігійні практики, мову та повсякденну культуру [25].
- Стаття «Кримчани, кримці, кримські татари: що спільного та в чому різниця» аналізує питання термінології й ідентичності. Це особливо важливо, адже некоректне вживання понять часто стає предметом маніпуляцій у російських медіа [19].

Завдяки таким матеріалам «Суспільне Крим» руйнує стереотипи, формуючи уявлення про корінні народи як про живі спільноти з багатою культурною спадщиною, а не лише як про «історичні релікти».

Знаковим проєктом кримського Суспільного мовника є документальний проєкт «Пам'ять/Natira», створений до Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу. Прем'єра стрічки відбулася 18 травня о 14:15 на Першому каналі Суспільного Мовлення та на ютуб-каналі Суспільне Крим. Герої фільму – три покоління кримських татар. Частину матеріалу редакції вдалося зафільмувати в окупованому Криму [27].

Одна з героїнь стрічки, 75-річна Зера Сулейманова, живе в Криму, а її двоє синів – політв'язні, яких Росія утримує в колонії за тисячі кілометрів від батьківщини. Жінка проводить паралель між депортацією 1944-го і сучасними російськими репресіями. Зера Сулейманова народилася в Узбекистані, пам'ятає перші роки перебування кримських татар у засланні, життя у спецпоселеннях, голод і безправність. Її бабусю ледь не застрелив комендант за те, що запізнилася, щоб поставити у нього відмітку. Пам'ятає, як на прохання бабусі привезла з першої поїздки до Криму воду та землю. *«Вона побачила цю землю — як вона плакала! Вона почала цю землю їсти. А я кажу: «Бабусю, не їж, я набрала її біля причалу, там можуть бути бактерії, мікроби». «Нехай,— каже, бактерії, нехай мікроби. Це бактерії й мікроби мого рідного Криму», — згадує Зера Сулейманова у документальному проєкті Суспільне Крим [26].*

2. Політико-правова тематика

Другий важливий блок зосереджений на правовому статусі корінних народів і ролі України у їхньому захисті.

- Особливу увагу приділено ухваленню Закону України «Про корінні народи України» (2021 р.) [3], де закріплено, що кримські татари, караїми та кримчаки є автохтонними спільнотами без власного державного утворення за межами України. «Суспільне Крим» регулярно пояснює його зміст, значення та практичні наслідки.
- Інтерв'ю з експертами, зокрема із Сулейманом Мамутовим, демонструють, як Україна представляє права корінних народів на міжнародній арені. Це важливо в контексті протидії російській дипломатії, яка намагається маніпулювати темою «захисту» для легітимізації окупації [32].
- Окремі матеріали присвячені питанню представництва кримських татар у політичному процесі України (наприклад, діяльності Меджлісу, кримськотатарських організацій, правозахисних рухів) [19, 20, 24, 32].

Таким чином, Суспільне Крим робить акцент не лише на фактах ухвалення законодавства, а й на поясненні його цінності для збереження культурної та політичної суб'єктності корінних народів. Зокрема, у 2025 році для інформування та аналізу процесів в Криму та тих, що стосуються півострова та вихідців звідти, мовником було створено проєкт «PRO Крим» [9], в якому авторка та ведуча Світлана Стеценко розповідає простою мовою про складні процеси.

3. Правозахисна тематика

Цей блок займає особливе місце, адже він напряду контрастує з картинкою, яку створюють російські та окупаційні ЗМІ.

- Репортажі про переслідування кримських татар, зокрема на основі звітів Human Rights Watch, Amnesty International та

українських правозахисних організацій («КримSOS», Центр прав людини ZMINA), показують реальний стан прав людини на півострові.

- Типовий приклад – матеріал «Тероризм без жодного теракту. Як Росія у Криму фабрикує справи за причетність до Хізб ут-Тахрір» [30], де йдеться про політичні арешти, надумані звинувачення у «тероризмі» та переслідування на релігійному підґрунті.
- Окремо висвітлюються історії політв'язнів, що дозволяє персоналізувати проблему й донести її до широкої аудиторії: відомі кейси Нарімана Джеліяла, Сервера Мустафаєва та інших активістів. Показовим є матеріал «Леніє Умерова і Наріман Джелял — відверта розмова експолітв'язнів Кремля» [21], де журналісти є лише модераторами, які задають тон розмови, між двома екбранцями, що дозволяє їм розкритися та відрефлексувати схожі досвіди перебування у російському полоні. Це також демонструє цілісність підходу у висвітленні таких історій, адже журналісти висвітлювали обидві справи від моменту затримання, до відновлення у цивільному житті після обмінів.

Ці матеріали підкреслюють, що «Суспільне Крим» виконує не лише інформаційну, а й вимушено правозахисну функцію, стаючи голосом для тих, хто був змушений замовкнути через репресії.

Аналіз матеріалів «Суспільного Крим» свідчить, що мовник формує збалансовану й багатогранну картину життя корінних народів, що суттєво відрізняється від однобічних і маніпулятивних підходів російських ЗМІ.

1. Комплексність і кількість матеріалів

На відміну від загальноукраїнських медіа, які згадують корінні народи переважно у контексті політичних переслідувань, Суспільне Крим

систематично висвітлює цю тему. За даними внутрішнього контент-аналізу (2022–2024), щонайменше 2-4 матеріали на тиждень присвячені або стосуються кримських татар, караїмів чи кримчаків. Це свідчить про сталість редакційної політики, де тема корінних народів інтегрована в інформаційний порядок денний, а не з'являється епізодично.

2. Прагнення балансу негативних та позитивних наративів

Медіа намагається будувати контент-план не лише навколо новин про репресії, аби не формувати образ корінних народів виключно, як жертв репресій. Натомість у матеріалах підкреслюються:

- стійкість (історії про спротив і збереження ідентичності);
- культурне відродження (мовні проєкти, мистецькі події);
- єдність із Україною (фреймінг кримських татар, караїмів і кримчаків як невід'ємної частини української політичної нації).

Це дозволяє формувати у глядачів почуття солідарності й гордості, а не лише співчуття.

3. Опора на експертні та прямі джерела

У матеріалах широко використовується пряма мова представників самих спільнот, а також експертів: істориків, правозахисників, культурологів. Наприклад, інтерв'ю з Сулейманом Мамутовим або Олегом Бажаном створюють багатовимірну картину. Це відповідає принципам Суспільного мовлення: плюралізму думок і достовірності.

4. Використання фреймінгу ідентичності

Суспільне Крим опираючись на українське законодавство [3] та загальні стандарти медіа [4] застосовує фреймінг, що позиціонує кримських татар, караїмів і кримчаків як органічну частину української

історії та державності. Матеріали підкреслюють, що їхні права – це частина національних інтересів України.

Таблиця 1. Приклади матеріалів «Суспільне Крим» про кримських татар, караїмів та кримчаків

Назва матеріалу	Дата публікації	Тематика	Ключові меседжі / короткий зміст	Платформа
«10 фактів про корінні народи України» [7]	9 серпня 2025	Культурно-історична	Розвінчує міфи про корінні народи, пояснює різницю між корінними народами та нацменшинами, формує базові знання для аудиторії.	Сайт Суспільне Новини
«Об'єднані Кримом: історії кримчака, караїма та кримських татар» [25]	9 серпня 2024	Культурно-історична, ідентичність	Репортаж про народи, їхні традиції, особливості вірування, мови; підкреслює унікальність і водночас спільність трьох народів.	Сайт Суспільне Новини, YouTube Суспільне Крим, соціальні мережі
«Кримчани, кримці, кримські татари: що спільного та в чому різниця» [19]	9 серпня 2025	Культурно-історична, ідентичність	Аналізує терміни та самоідентифікацію; пояснює значення точного вживання назв у медіа.	Сайт Суспільне Новини, YouTube Суспільне Крим, соціальні мережі

«Навіщо Україні закон про корінні народи. Пояснює експерт»	22 липня 2021	Політико-правова	Інтерв'ю з експертом, пояснення значення закону для кримських татар, караїмів і кримчаків; підкреслення державних гарантій культурних і мовних прав.	Сайт Суспільне Новини
«Як Росія використовує корінні народи для зняття санкцій і про баталії дипломатів в ООН: інтерв'ю з Сулейманом Мамутовим» [32]	2023	Політико-правова, міжнародна адвокатура	Представлення прав корінних народів на міжнародній арені; протидія російським наративам; значення для санкційної політики.	Сайт Суспільне Новини
«Тероризм без жодного теракту. Як Росія у Криму фабрикує справи за причетність до Хізб ут-Тахрір» [30]	22 жовтня 2024	Правозахисна	На основі звітів Human Rights Watch і КримSOS; про політичні арешти, катування, переслідування на релігійному підґрунті, контраст до «картинки» російських медіа.	Сайт Суспільне Новини, YouTube Суспільне Крим, соціальні мережі

Матеріали про політв'язнів (Наріман Джелял, Леніє Умерова, Сервер Мустафаєв тощо) [21, 26, 30]	2016–2025	Правозахисна, персональні історії	Персоналізація проблеми репресій; розповідь про долі активістів і їхніх сімей; формування емпатії та солідарності в аудиторії.	Сайт Суспільне Новини, YouTube Суспільне Крим, соціальні мережі
--	-----------	-----------------------------------	--	---

Матеріали Суспільне Крим демонструють системний, збалансований і глибокий підхід до висвітлення життя корінних народів, поєднуючи культурно-історичні, правозахисні й політико-правові аспекти. Особливо ретельно простежується історія політичних бранців та намагання перетворити цифри зі статистики на людські історії, що посилює емпатію та привертає увагу до масштабів репресій. Редакція не лише інформує, а й виконує важливу адвокаційну функцію, формуючи в української аудиторії розуміння, солідарність і стійкість до російських пропагандистських наративів.

2.3. Виклики та перспективи

Незважаючи на системний підхід і високий рівень професійної роботи Суспільне Крим контент-аналіз платформ свідчить про наявність низки ключових прогалин та викликів, пов'язаних із необхідністю розширення тематичного охоплення та забезпеченням повного балансу репрезентації корінних народів.

1. Дисбаланс представництва між корінними народами

Аналіз платформ Суспільного свідчить про те, що спостерігається явне домінування тематики, пов'язаної з кримськими татарами. Ця тенденція є обґрунтованою, зважаючи на чисельність цього народу, активний спротив окупації та кількість політичних переслідувань, що підтверджується правозахисними звітами [28; 31]. Водночас, караїми та кримчаки, які також мають офіційний статус корінних народів України, залишаються недостатньо представленими у регулярному контенті.

Незважаючи на створення окремих комплексних просвітницьких матеріалів, які включають усі три народи (наприклад, «Об'єднані Кримом: історії кримчака, караїма та кримських татар» [25]), системні новинні сюжети чи поглиблені репортажі, присвячені виключно їхній унікальній культурній спадщині та потребам, є епізодичними. Така диспропорція у висвітленні може створювати ефект символічного знищення [12] цих малочисельних спільнот в інформаційному полі, нівелюючи їхню боротьбу за збереження ідентичності.

2. Недостатнє висвітлення життя ВПО та культурного відродження на материковій Україні

Аналіз платформ «Суспільне Крим» свідчить про те, що спостерігається значна прогалина у висвітленні соціальних, економічних

та культурних проблем представників корінних народів, які набули статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Ця прогалина посилюється об'єктивним викликом медіавиробництва: пошук представників караїмів та кримчаків на неокупованих територіях є вкрай ускладненим. Наявні одиничні приклади (як-от історія військового кримчака Петра Кошукова [22] або історія караїма Езри Пастора [15]) демонструють здатність мовника долати цей бар'єр, проте вони не формують сталої контент-стратегії. Це призводить до обмеженого висвітлення:

- Культурного відродження: процеси збереження унікальних мов та релігійних традицій в умовах вимушеної еміграції з Криму, що є прямим зобов'язанням держави, зафіксованим у Законі «Про корінні народи України» [3].
- Соціально-економічних проблем: виклики, з якими стикаються родини ВПО з цих спільнот на материковій Україні (адаптація, освіта, доступ до послуг) [12; 13].

3. Обмеження жанрового розмаїття та потреба в «довгих форматах»

Значна частина контенту складається з оперативних форматів: новинних сюжетів, інтерв'ю та коротких інформаційних роз'яснень.

Хоча такі формати є ефективними для оперативного інформування, вони демонструють обмежену здатність до глибокого розкриття складних культурологічних та історичних тем. Довгі формати (*Long-form content*), такі як документальні проекти, мають більший потенціал для виконання просвітницької та інтеграційної функції, закріпленої у Законі про Суспільне мовлення [6]. Наявність таких зразків, як документальні проекти «Мій Крим» [24] та «Пам'ять/Natıra» [26, 27] підтверджують

якісний потенціал, однак їхня епізодична поява свідчить про необхідність посилення інвестицій у створення аналітичних матеріалів та спецпроектів, які б виходили за рамки новинного порядку денного. Окремо варто наголосити, що документальний проєкт «Пам'ять/Natira» було розроблено й реалізовано авторкою цієї магістерської роботи як практичну спробу втілити окреслені у дослідженні підходи до репрезентації корінних народів у форматі довгого відео.

РОЗДІЛ III. Виклики, перспективи та реалізація документального проєкта

3.1. Порівняння з іншими спеціалізованими медіа

Українці отримують інформацію про Крим здебільшого з різних платформ. У дослідженні Кримських Студій Києво-могилянської академії йдеться про те, що більшість респондентів переважно отримує таку інформацію починаючи з соціальних мереж (44%) та українського телебачення (40%), ще третина (30%) – з каналів у месенджерах (Telegram, Viber тощо), чверть (26%) – з Youtube [17]. Якщо розглядати соціальні мережі, канали у месенджерах та Youtube сукупно, то абсолютно очевидною є перевага нових медіа у донесенні інформації про Крим, що відповідає іншим дослідженням щодо медіаспоживання українців. В той самий час, частка телебачення є досить високою і цей канал поширення інформації не слід недооцінювати.

Для повної оцінки ефективності та ролі «Суспільного Крим» необхідно зіставити його підходи з практикою інших медіа, які висвітлюють етнічну тематику чи тему Криму. Це дозволяє підкреслити унікальність обраної мовником моделі.

1. QIRIM.News [10]: оперативність та фокус на кримськотатарську тематику. Медіа працює переважно як новинне медіа з інтенсивною щоденною стрічкою. Видання зосереджене на кримськотатарській темі, але переважно у форматі коротких новин, що обмежує аналітичність і глибину. У порівнянні з ними «Суспільне Крим» пропонує ширший жанровий спектр – від репортажів та інтерв'ю до лонгвідів і відеоісторій. Важливо, що Суспільне не лише фіксує події, а й враховує контексти, пояснюючи причини, наслідки та історичний фон.

2. Крим.Реалії (Проект Радіо Свобода) [15]: міжнародна підтримка та стійка аудиторія в Криму. Крим.Реалії – одне з найпотужніших медіа про Крим, яке працює в кількох мовних версіях, включно з російською. Це забезпечує унікальний доступ до аудиторії на окупованому півострові: користувачі довіряють їм через багаторічну стабільність, перше з'явлення на ринку та наявність розгалуженої мережі джерел у Криму.

У порівнянні з Крим.Реалії, де багато матеріалів фокусується на політичних переслідуваннях, обшуках та репресіях, «Суспільне Крим» більше працює із контекстом культурної тяглості, історичної пам'яті та репрезентації громади. У Суспільного майже немає російськомовного контенту, однак більше сюжетів, де фокус з цифр і фактів переноситься на людські історії.

3. Crimea Vox [8]: відеопроєкт із фокусом на наративність та візуальність. Crimea Vox – незалежний мультимедійний проєкт, який не має власного сайту та працює переважно через YouTube та соціальні мережі. Проєкт має співпрацю з «Українською правдою», що дозволяє публікувати розгорнуті статті на великому майданчику.

У порівнянні з ними «Суспільне Крим» має інституційну стабільність, чіткі редакційні стандарти та розгалужену мультимедійну екосистему (ТБ, сайт, соцмережі, YouTube). Сильна сторона Crimea Vox – динамічні відеоформати й емоційний сторітелінг, однак Суспільне виграє у системності та регулярності покриття теми.

4. Голос Криму [14]: акцент на українській ідентичності та громадському активізмі

«Голос Криму» – це медіа з виразною громадянською позицією, зорієнтоване на українськість Криму та адвокацію інтересів корінних народів у контексті державної політики. Матеріали часто мають характер публіцистики та авторських колонок.

На відміну від цього формату, «Суспільне Крим» дотримується принципів нейтральності, балансованості й незалежності. Тут менше суб'єктивних оцінок і більше фокусування на фактах, прямих джерелах, експертних коментарях, що робить контент придатним для наукового аналізу [6].

3.2. Рекомендації для покращення та ризики

Аналіз діяльності «Суспільного Крим» підтверджує, що мовник успішно реалізує свою інформативну, культурну та інтеграційну місію в умовах окупації, забезпечуючи системну протидію російській пропаганді. Однак, для повного виконання зобов'язань перед усіма корінними народами України та посилення інтеграційної функції, необхідна імплементація низки рекомендацій, що мають бути розглянуті разом із потенційними ризиками.

Таблиця 2. Рекомендації для покращення медіарепрезентації

Сфера покращення	Конкретна рекомендація	Обґрунтування
Баланс представництва народів	Створення тематичних міні-проектів. Запровадити сталу рубрику або щоквартальний тематичний цикл про унікальні мовні, релігійні та культурні традиції караїмів і кримчаків.	Мінімізація символічного знищення цих малочисельних народів та забезпечення їхньої присутності у сталому інформаційному полі, що відповідає Закону «Про корінні народи України».
Висвітлення життя та проблематики ВПО	Спецпроект «Крим на материку». Систематично створювати репортажі та інтерв'ю, сфокусовані на соціально-економічних та освітніх проблемах ВПО з числа корінних народів.	Долання об'єктивного виклику пошуку представників на материковій частині України та забезпечення

		«культурного містка» для аудиторії ВПО.
Жанрова диверсифікація	Інвестиції у об'ємніший контент та аналітику. Збільшення кількості документальних проєктів та аналітичних подкастів (за прикладом проєкту «Мій Крим», що розкривають історичний контекст та правові наслідки окупації).	Посилення просвітницької та інтеграційної функції мовника, оскільки оперативні формати не забезпечують необхідної глибини.
Міжнародна адвокація	Створення англomовного чи міжнародного дайджесту. Регулярне формування коротких відео-дайджестів англійською/турецькою мовами про репресії та міжнародну діяльність (наприклад, інформація від Сулеймана Мамутова [32]).	Посилення дипломатичної функції мовника та збільшення впливу на зовнішню аудиторію та міжнародні організації.

2. Ризики, пов'язані з імплементацією рекомендацій

Впровадження цих рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності суспільного мовлення, може зіткнутися з низкою системних викликів, пов'язаних із ресурсним забезпеченням та інформаційною безпекою.

1. Ресурсний ризик: створення якісного, глибокого та диверсифікованого контенту про малочисельні спільноти (особливо з

урахуванням складності пошуку героїв на материку) є трудомістким і фінансово затратним процесом. Подальша реалізація місії «Суспільного Крим» прямо залежить від стабільного та збільшеного державного фінансування або міжнародної грантової підтримки.

2. Ризик посилення пропагандистської атаки: будь-яка активізація висвітлення теми корінних народів, а особливо правозахисної тематики (репресії), призведе до посилення інформаційних атак з боку РФ. Російські медіа можуть спробувати дискредитувати контент мовника, використовуючи наративи про «розпалювання міжнаціональної ворожнечі» чи «фабрикування фактів».
3. Ризик внутрішньої диспропорції: існує небезпека перетворити висвітлення караїмів і кримчаків на штучне «заповнення квоти» замість органічної інтеграції тем. Редакційна політика має постійно забезпечувати високу якість та актуальність матеріалів, щоб запобігти сприйняттю контенту як формального.

Загалом, «Суспільне Крим» демонструє високу ефективність у реалізації своєї місії, особливо у протидії дезінформації та висвітленні правозахисної тематики. Подальший розвиток потребує інвестицій у глибину контенту та забезпечення повного балансу представництва всіх корінних народів України.

3.3. Документальний проєкт «Пам'ять/Natıra» як практична реалізація результатів дослідження

Одним із ключових завдань магістерської роботи стало не лише теоретичне осмислення особливостей репрезентації корінних народів України в медіа, а й практична апробація сформульованих висновків у форматі документального проєкту. Таким практичним результатом дослідження стала розробка та реалізація документального фільму «Пам'ять / Natıra», присвяченого депортації кримськотатарського народу 1944 року, тягlosti історичної травми та міжпоколіннєвій пам'яті.

Вибір теми зумовлений як актуальними суспільно-політичними обставинами, так і результатами проведеного контент-аналізу. Попри офіційне визнання депортації геноцидом у 2015 році, у загальноукраїнських медіа ця трагедія тривалий час залишалася маргіналізованою та переважно актуалізувалася в межах календарних дат. Такий підхід знижує глибину суспільного осмислення історичного досвіду та не дозволяє вибудувати сталі форми комунікації навколо теми корінних народів. Крім того, результати дослідження засвідчили дефіцит довгих документальних форматів, здатних передати складність травматичного досвіду та уникнути поверхового або виключно віктимізуючого фреймінгу.

Концепція проєкту «Пам'ять / Natıra» ґрунтується на розумінні пам'яті як безперервного процесу, що формується і транслюється в межах родинних та спільнотних наративів. Центральним концептуальним запитанням фільму стало не лише осмислення історичного факту депортації, а аналіз того, як життя з досвідом геноциду впливає на ідентичність, міжпоколінні зв'язки та сприйняття сучасних репресій у тимчасово окупованому Криму. Такий підхід дозволив інтегрувати

культурно-історичний, правозахисний та суспільно-політичний виміри репрезентації кримськотатарського народу.

Драматургічна структура фільму базується на принципі міжпоколіннєвої тяглості пам'яті. Герої проєкту представляють кілька поколінь кримських татар, чії життєві історії демонструють безперервність травматичного досвіду – від депортації 1944 року до переслідувань і політичних репресій після окупації Криму Російською Федерацією. У такий спосіб депортація постає не як ізольована подія минулого, а як досвід, наслідки якого продовжують визначати соціальну й культурну реальність спільноти.

Важливим елементом репрезентації стали особисті спогади та родинні історії, зокрема тілесні й символічні практики пам'яті, що виконують роль носіїв колективного досвіду. Такий підхід дозволяє уникнути абстрактного або статистичного подання історії, натомість фокусує увагу на людському вимірі трагедії та відповідає виявленій у дослідженні потребі подолання символічного знищення корінних народів у медіа.

Реалізація документального проєкту відбувалася поетапно з урахуванням виробничих і безпекових викликів. Знімальний процес тривав три дні в Києві, де мешкає значна частина внутрішньо переміщених кримських татар, один день у тимчасово окупованому Криму – за участі окремої локальної команди та дистанційної координації, а також один день у Львові, де було відзнято символічні візуальні фрагменти. Інтерв'ю з експертами проводилися в межах одного студійного знімального дня з метою оптимізації ресурсів та забезпечення тематичної цілісності матеріалу. Герої проєкту знімалися у власних домівках і звичному мовному середовищі, що сприяло формуванню атмосфери довіри й відкритості.

Після завершення знімального етапу розпочався інтенсивний період сценарної та монтажної роботи, який включав переосмислення початкових візуальних рішень. У результаті було сформовано наскрізний символ – червону нитку, що у фільмі репрезентує просторове переміщення, зв'язок поколінь та неперервність пам'яті. Приклад візуальної шапки, використаної у фінальній версії фільму, подано в додатку В. Мінімалістичне візуальне рішення дозволило уникнути надмірної емоційної експлуатації трагедії й зосередити увагу на змісті свідчень героїв. Під час сценарної розробки було сформовано структурований драматургічний каркас фільму, фрагмент якого подано в додатку А.

Важливим етапом реалізації проєкту стало його публічне представлення. З метою виходу за межі стандартної цифрової дистрибуції було організовано публічну прем'єру з обговоренням у просторі Ісламського культурного центру в Києві, що перетворило показ фільму на комунікаційний майданчик для діалогу між авторами, героями та аудиторією. Прем'єра на платформах Суспільного мовника – телеканалі Перший та YouTube-каналі «Суспільне Крим» – відбулася 18 травня, у День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу, що підсилило символічний і просвітницький вимір проєкту.

Окремо слід зазначити роль авторки магістерської роботи у створенні документального проєкту «Пам'ять / Natira». Здобувачка виступила ініціаторкою та авторкою ідеї проєкту, а також виконувала функції продюсерки документального фільму, забезпечуючи повний супровід проєкту на всіх етапах – від концептуалізації до публічної дистрибуції. До продюсерських повноважень належали формування концепції відповідно до результатів дослідження; добір героїв і експертів; координація знімального процесу в різних локаціях; організація логістики в умовах обмежених ресурсів і підвищених безпекових ризиків; участь у

сценарній розробці та постпродакшені; а також планування прем'єрних показів і взаємодія з аудиторією. Реалізація документального проєкту відбувалася відповідно до внутрішніх виробничих процедур Суспільного мовника, що підтверджується наказом на виробництво (див. додаток Б).

Поєднання ролей дослідниці та продюсерки забезпечило тісний зв'язок між теоретичними висновками магістерської роботи та їх практичною реалізацією у форматі документального медіапродукту. Така модель роботи дала змогу не лише апробувати наукові підходи до репрезентації корінних народів у реальних умовах редакційної діяльності суспільного мовника, а й забезпечити етичну узгодженість проєкту – зокрема дотримання принципів суб'єктності героїв, чутливості до травматичного досвіду та уважності до мовних і культурних маркерів кримськотатарської ідентичності.

Таким чином, документальний проєкт «Пам'ять / Natıra» є інтегрованим практичним компонентом магістерської роботи, що демонструє можливість трансформації теоретичних висновків дослідження у повноцінний медіапродукт та підтверджує прикладну цінність проведеного аналізу в контексті сучасної журналістської практики суспільного мовлення.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження було присвячене аналізу особливостей та ефективності висвітлення корінних народів України (кримських татар, караїмів, кримчаків) у контенті «Суспільного Крим» в умовах тимчасової окупації півострова та інформаційної агресії. Поставлена мета – проаналізувати медійні стратегії, що застосовуються суспільним мовником для підтримки ідентичності та прав корінних народів – була досягнута.

1. Узагальнення теоретичних та правових засад

Теоретичний аналіз підтвердив, що висвітлення етнічних спільнот в медіа є ключовим інструментом фреймінгу та формування громадської думки. Було встановлено, що більшість загальноукраїнських медіа демонструють епізодичність у висвітленні Криму, зосереджуючись переважно на політико-безпековому контексті.

Критично важливим є правове обґрунтування: «Суспільне Крим» функціонує не лише як ЗМІ, а як інституція, діяльність якої прямо регулюється Законом України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» та Законом «Про корінні народи України». Це закріплює за мовником культурну та інтеграційну місію щодо захисту прав та ідентичності корінних народів.

2. Аналіз редакційної політики та контенту

Власний контент-аналіз платформ «Суспільного Крим» (2022–2024 рр.) встановив, що редакційна політика є системною та багатoshаровою, що різко контрастує із загальнонаціональними медіа.

Було виявлено три ключові тематичні блоки висвітлення:

1. Культурно-історична тематика: виконує просвітницьку функцію, руйнує стереотипи та підкреслює унікальність спадщини (наприклад, проєкти «Об'єднані Кримом» та «10 фактів»).
2. Політико-правова тематика: фокусується на роз'ясненні законодавства України (Закон про корінні народи) та легітимізації міжнародної адвокації (діяльність Сулеймана Мамутова).
3. Правозахисна тематика: забезпечує пряму протидію російській пропаганді, висвітлюючи політичні репресії та персоналізуючи історії політв'язнів.

3. Оцінка ефективності та виявлення викликів

Ефективність: «Суспільне Крим» формує позитивний та інтеграційний наратив, підкреслюючи стійкість, культурне відродження та єдність корінних народів з українською політичною нацією. Це дозволяє мовнику успішно виконувати свою місію, контрастуючи з окупаційними ЗМІ, які використовують наративи «уявного добробуту» та русифікації.

Виклики та прогалини: Аналіз виявив необхідність подальшого вдосконалення стратегії:

1. Дисбаланс представництва: Об'єктивні труднощі, пов'язані зі складністю пошуку представників караїмів та кримчаків на материку, призводять до їхньої недостатньої присутності у регулярному контенті, що створює ризик символічного знищення.
2. Жанрова монотонність: Переважання новинних та інтерв'ю-форматів над довгими аналітичними формами обмежує глибину розкриття складних культурологічних тем.
3. Висвітлення ВПО: Недостатня увага приділяється соціальній та економічній адаптації ВПО з числа корінних народів на материку.

4. Рекомендації та перспективи

Для посилення своєї ролі, «Суспільне Крим» має диверсифікувати контент, створюючи тематичні цикли про караїмів і кримчаків та інвестуючи у довгі просвітницькі формати (документальні проєкти) для підтримки ідентичності в еміграції. Подальше виконання місії мовника залежить від забезпечення стабільного фінансування для подолання ресурсного ризику, а також від здатності протистояти посиленню пропагандистських атак з боку РФ, що є неминучим у разі активізації правозахисної тематики.

Важливим результатом магістерської роботи стала практична апробація отриманих теоретичних висновків у форматі документального медіапроєкту «Пам'ять / Natıra», присвяченого депортації кримськотатарського народу та міжпоколіннєвій пам'яті. Реалізація цього проєкту підтвердила ефективність використання довгих документальних форматів для подолання символічного знищення корінних народів у медіа, а також засвідчила можливість інтеграції наукових підходів до репрезентації у реальну редакційну практику суспільного мовника. Здобутий досвід поєднання аналітичного дослідження та продюсерської роботи демонструє прикладну цінність магістерської роботи та її потенціал для подальшого використання в академічних дослідженнях і професійній діяльності у сфері журналістики та медіакомунікацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всеукраїнський перепис населення 2001 року. Національний склад населення / Державний комітет статистики України. – 2001. – Електронний ресурс. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/> (дата звернення: 10.09.2025).
2. Декларація ООН про права корінних народів / Організація Об'єднаних Націй. – [Б. м.], 2007. – 18 с. – Електронний ресурс. URL: https://www.un.org/development/desa/Indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf (дата звернення: 27.11.2025).
3. Закон України «Про корінні народи України» від 01.07.2021 № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20> (дата звернення: 14.08.2025).
4. Закон України «Про медіа» від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення: 08.08.2025).
5. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» від 13.12.2022 № 2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20> (дата звернення: 17.08.2025).
6. Закон України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» від 17.01.2017 № 1227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18> (дата звернення: 23.08.2025).
7. 10 фактів про корінні народи України, які ви могли не знати // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL:

<https://suspilne.media/crimea/1085369-10-faktiv-pro-korinni-narodi-ukraini-aki-vi-mogli-ne-znati/> (дата звернення: 29.10.2025).

8. Crimea Vox : YouTube-канал. – 2025. – Електронний ресурс. URL: https://www.youtube.com/@crimea_vox (дата звернення: 14.11.2025).
9. PRO Крим: аналітичний відеопроєкт про події в Криму / Суспільне Крим : плейлист на YouTube. – 2025. – Електронний ресурс. URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLus585_WCW36CMEGuCQpCM129SssOhS9p (дата звернення: 10.11.2025).
10. QIRIM.News : інформаційне агентство. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://qirim.news/> (дата звернення: 13.11.2025).
11. Voices of Children. «Голосний подкаст» із Севгіль Мусаєвою : відеозапис // Facebook. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://www.facebook.com/voicesofchildren.ua/videos/794895279963676/> (дата звернення: 21.10.2025).
12. Дослідження дискримінації, мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті в Україні / Council of Europe. – 2024. – Електронний ресурс. URL: <https://rm.coe.int/research-on-discrimination-hate-speech-and-hate-crimes-in-ukraine-uk/1680b063bb> (дата звернення: 13.10.2025).
13. Дослідження дискримінації, мови ворожнечі та злочинів на ґрунті ненависті в Україні : Звіт / Рада Європи. – 2024. – Електронний ресурс. URL: <https://rm.coe.int/research-on-discrimination-hate-speech-and-hate-crimes-in-ukraine-uk/1680b063bb> (дата звернення: 09.10.2025).
14. Голос Криму : інтернет-видання. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://voicecrimea.com.ua/uk/> (дата звернення: 14.11.2025).
15. Історія караїма Езри Пастора : інтерв'ю / Суспільне Крим : YouTube-канал. – 2025. – Електронний ресурс. URL:

- <https://www.youtube.com/watch?v=heQqpo9JVZI> (дата звернення: 18.09.2025).
16. Крим.Реалії : проєкт Радіо Свобода. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://ua.krymr.com/> (дата звернення: 13.11.2025).
17. Кримськотатарська ідентичність в контексті українського націєтворення: Результати кількісного дослідження / КМАП, соціол. група «Рейтинг». – [2024]. – Неопублікований звіт.
18. Кримськотатарський ресурсний центр. Порухення прав кримськотатарської мови в окупованому Криму : допис у Facebook. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://www.facebook.com/ctrcenter/posts/pfbid02gEJ767xenmU5DHW14E88NSsXFTkNYdMXX5fDmV9jxsuoxWEbQF154PcNN65Kgunc1> (дата звернення: 10.11.2025).
19. Кримчани, кримці, кримські татари: що спільного та в чому різниця // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/crimea/606705-krimcani-krimci-krimski-tatari-so-spilnogo-ta-v-comu-riznica/> (дата звернення: 29.10.2025).
20. Кримчацька, караїмська та кримськотатарська на межі зникнення: як врятувати мови корінних народів України // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/crimea/1022769-krimcacka-karaimska-ta-krimskotatarska-na-mezi-zniknenna-ak-vratuvati-movi-korinnih-narodiv-ukraini/> (дата звернення: 29.10.2025).
21. Леніє Умерова і Наріман Джелал — відверта розмова експолітв'язнів Кремля // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/crimea/906777-lenie-umerova-i-nariman-dzelal-vi-dverta-rozmova-ekspolitvazniv-kremla/> (дата звернення: 27.10.2025).
22. Малочисельні, але нескорені: історія військового кримчака Петра Кошукова // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL:

<https://suspilne.media/crimea/883633-malociselni-ale-neskoreni-istoria-vi-jskovogo-krimcaka-petra-kosukova/> (дата звернення: 06.10.2025).

23. Медіа і суспільне сприйняття інвалідності: аналіз медіарепрезентацій та стратегій комунікації // Габітус. – 2024. – Вип. 67. – Електронний ресурс. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/67-2024/4.pdf> (дата звернення: 06.08.2025).
24. Мій Крим: документальний фільм / Суспільне Документалістика : YouTube-канал. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=t4Vc3Lro4fw> (дата звернення: 19.10.2025).
25. Об'єднані Кримом: історії кримчака, караїма та кримських татар (до Дня корінних народів) // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/crimea/809595-obednani-krimom-istorii-krimcaka-karaima-ta-krimskih-tatar-do-dna-korinnih-narodiv/> (дата звернення: 30.10.2025).
26. Пам'ять/Natıra: документальний фільм / Суспільне Крим : YouTube-канал. – 2025. – Відеозапис. URL: <https://youtu.be/wsFLBQjIxV0> (дата звернення: 17.09.2025).
27. Пам'ять/Natıra: документальний проєкт Суспільного про геноцид кримських татар 1944 року // Суспільне Медіацентр. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/mediacenter/1017969-pamathatira-dokumentalni-proekt-suspilnogo-pro-genocid-krimskih-tatar-1944-go/> (дата звернення: 17.09.2025).
28. Після анексії Криму медіа припинили зображувати кримських татар як пасивних «прохачів» : інтерв'ю з дослідницею // MediaSapiens/ «Детектор медіа». – 2016. – 26 липня. – Електронний ресурс. URL:

- <https://ms.detector.media/profstandarti/post/17083/2016-07-26-pislya-ane-ksii-krymu-media-prypynyly-zobrazhuvaty-krymskykh-tatar-yak-pasyvnykh-prokhachiv-intervyu-z-doslidnytseyu/> (дата звернення: 10.09.2025).
29. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. 27 жовтня – День української писемності та мови. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://ppu.gov.ua/press-center/27-zhovtnia-den-ukrainskoi-pysemnosti-ta-movy-2/> (дата звернення: 20.11.2025).
30. Тероризм без жодного теракту. Як Росія у Криму фабрикує справи за причетність до «Хізб ут-Тахрір» // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/crimea/862421-terorizm-bez-zodnogo-teraktu-ak-rosia-u-krimu-fabrikue-spravi-za-pricetnist-do-hizb-ut-tahrir/> (дата звернення: 17.09.2025).
31. Уявне благополуччя в Криму та «лагідна» русифікація: про що пишуть медіа окупованого півострова : дослідження ІМІ / Інститут масової інформації. – 2020. – Електронний ресурс. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/uyavne-blagopoluchchya-v-krymu-ta-lagidna-rusyfikatsiya-pro-shho-pyshut-media-okupovanogo-pivostrova-i58947> (дата звернення: 15.09.2025).
32. Як Росія використовує корінні народи для зняття санкцій і про баталії дипломатів в ООН : інтерв'ю з Сулейманом Мамутовим // Суспільне Крим. – 2025. – Електронний ресурс. URL: <https://suspilne.media/crimea/794629-ak-rosia-vikoristovue-korinni-narodi-dla-znatta-sankcij-i-pro-batalii-diplomativ-v-oon-intervu-z-sulejmanom-mamutovim/> (дата звернення: 27.10.2025).
33. Крим в медіа України: про що пишуть та якої інформації бракує (16–23 травня 2024 р.) : дослідження ІМІ / Інститут масової інформації. – 2024. – Електронний ресурс. URL:

<https://imi.org.ua/monitorings/doslidzhennya-imi-krym-v-media-ukrayiny-pro-shho-pyshut-ta-yakoyi-informatsiyi-brakuye-i61727> (дата звернення: 10.07.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А. Фрагмент сценарію документального проєкту

«Пам'ять / Hatıra»

Експертка в студії Мавіле Халіл, менеджерка проєктів з кримськотатарської ідентичності	23:33 Меншовартість - це історія, коли ти на 100% не можеш бути собою, бо нібито у цього є наслідки. Тому що, наприклад, якщо ми будемо брати кримський народ в період депортації, період заслання, - ми не могли бути собою, тому що нам забороняли розмовляти кримськотатарською. Нам забороняли сповідувати свою релігію, нам забороняли жити за власними традиціями і так далі. Ми не мали можливості готувати страви, які звикли і так далі, і так далі. І в цей період наша ідентичність трансформувалась. А головну установку, яку ми отримали, що бути собою небезпечно. Тобто бути кримським татариним небезпечно.
Зйомка в Києві, квартира героїні Ельзара Галімова, 30 років ВІДЕОРЯД: Ельзара на кухні, кидає плов + розкадровки плову. Тримає в руках тарілку з печивом і розповідає про нього + розкадровки печива	00:25 Плов в мене асоціюється з бабусею, і тільки з бабусею. Вона його робила завжди дуже майстерно +++ 01:49 На різні свята нас завжди чекала оця підготовча робота до плову+++3:43 Навіть попри те, що це не кримськотатарська страва, але от узбецький плов, він мене все одно повертає додому, до бабусі. З кураб'єс на всі свята до нас приходили люди. Воно у нас часто було вдома, але не від нас воно йшло, а саме від гостей. Просто тому, що це традиційне кримськотатарське печиво, і я його пробую робити вдруге в житті, перший раз був пов'язаний з бабусею, щоб якось вшанувати її пам'ять.
Зйомка в Криму, будинок героїні Зера Сулейманова, 75 років ПЕРЕКЛАД	05:40 Щомісяця бабуся ходила відмічатися в комендатуру. Якось вона запізнилася, і цей комендант одразу, як вона увійшла, каже, ти запізнилася, порушила комендантську годину і вихопив пістолет, хотів її застрелити. Казав: "я зараз тебе вб'ю і мені нічого не буде. І твої п'ятеро дітей залишаться сиротами". Вона знепритомніла +++ І коли вже я заміжня була, хлопці мої бавляться з пістолетом, а вона: "Балам, не треба бавитися з пістолетом, не треба". Вона до кінця життя боялася навіть іграшкового пістолета.

**Додаток Б. Наказ на виробництво документального проєкту
«Пам'ять / Natira»**

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«НАЦІОНАЛЬНА СУСПІЛЬНА ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЯ УКРАЇНИ»
(АТ «НСТУ»)

Наказ

Київ

**Про виробництво творчого проєкту
з робочою назвою «Пам'ять / Natira» за спрощеною
процедурою управління проєктами**

Відповідно до підпункту 13 пункту 70 Статуту акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1039 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2020 № 737), Порядку виробництва творчих проєктів АТ «НСТУ» за спрощеною процедурою управління проєктами, затвердженого наказом ПАТ «НСТУ» від 24.05.2018 № 228 (в редакції наказу АТ «НСТУ» від 30.04.2024 № 450),

НАКАЗУЮ:

1. Розпочати виробництво творчого проєкту з робочою назвою «Пам'ять / Natira» (далі – проєкт) за спрощеною процедурою управління проєктами з дати, зазначеної в картці проєкту, що додається.

2. Установити, що:

1) основною ціллю проєкту є створення документального фільму, спрямованого на ознайомлення української аудиторії з історією депортації кримських татар та її впливу на майбутнє корінного народу України;

2) основний виконавець проєкту – дирекція інформаційного мовлення.

3. Призначити:

1) спонсором проєкту – головного продюсера інформаційного мовлення дирекції інформаційного мовлення Гаврилюк Христину Юріївну;

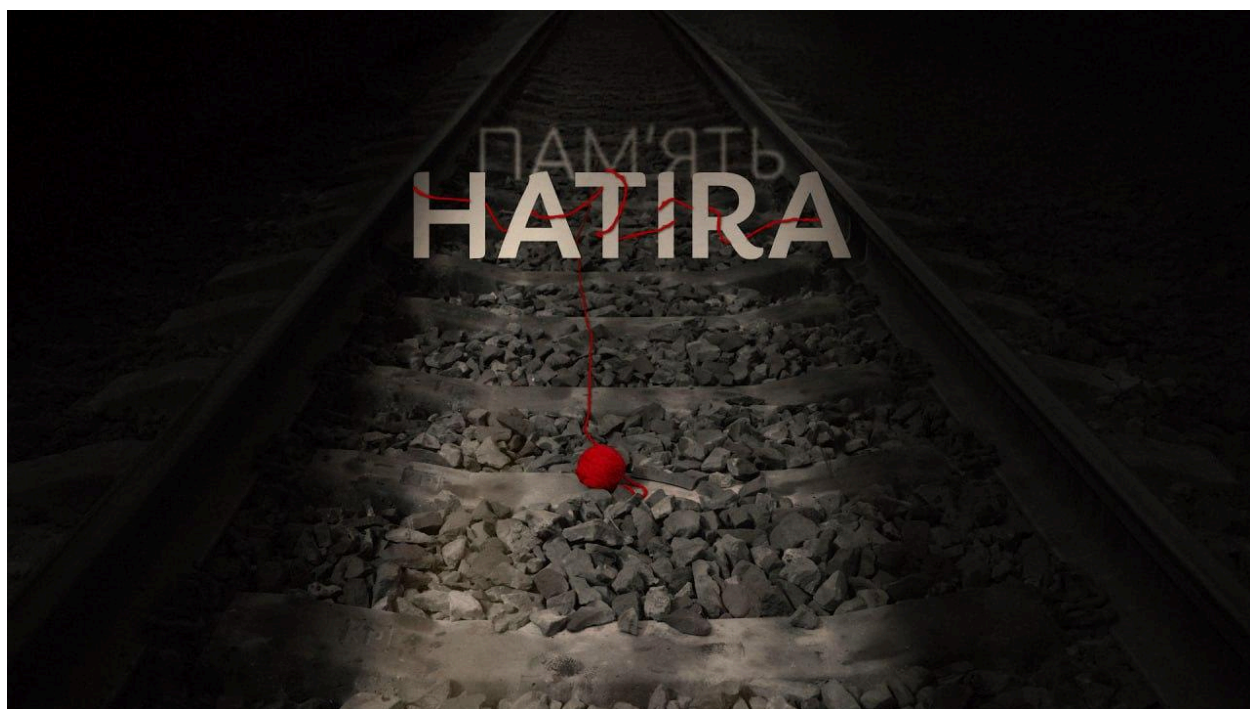
2) менеджером проєкту – завідувача редакції новин Криму департаменту регіонального контенту дирекції інформаційного мовлення Емінову Оксану Іванівну.

4. Затвердити такі, що додаються:

1) картку проєкту (на 1 серію документального фільму);

2) кошторис витрат на виробництво проєкту (на 1 серію документального фільму).

**Додаток В. Приклад візуального оформлення документального
проєкту «Пам'ять / Natira»**

АНОТАЦІЯ

Емінова О. Репрезентація корінних народів в українських медіа на прикладі «Суспільне Крим».

Ключові слова: корінний народ, медіа, репрезентація, Суспільне, кримські татари, пам'ять

У магістерській кваліфікаційній роботі досліджено особливості репрезентації корінних народів України в українських медіа на прикладі контенту «Суспільне Крим». Проаналізовано підходи до висвітлення теми, визначено ключові виклики й дискурсивні особливості подачі матеріалів про кримських татар. Практичним результатом дослідження став документальний проєкт «Пам'ять / Hatıra», у межах якого апробовано отримані висновки та вироблено рекомендації щодо етичної та змістовної репрезентації теми у медіа.

Eminova O. Representation of Indigenous Peoples in Ukrainian Media: The Case of Suspilne Krym.

Keywords: indigenous peoples, media, representation, Suspilne, Crimean Tatars, memory

This master's thesis investigates the representation of the indigenous peoples of Ukraine in Ukrainian media, using the media production of *Suspilne Krym* as a case study. The research analyzes approaches to covering this topic, identifies key challenges, and explores the discursive features of media narratives about the Crimean Tatars. The practical outcome of the study is the documentary project “Memory / Hatıra,” which served to validate the research findings and to develop recommendations for the ethical and meaningful representation of indigenous peoples in the media.